

*В няколко части сайтът **Държавна сигурност.com** ще представи **източногерманската Държавна сигурност ЩАЗИ**, държава в страх и подчинение жителите на някогашната Германска демократична република.*

В годините на Студената война ЩАЗИ развива смразяваща репресивна машина и широка шпионска мрежа, оплела политици, военни, предприемачи, журналисти от Изтока и Запада.

Министерството на държавната сигурност, по-популярно със съкращението **ЩАЗИ (Stasi, от Staatssicherheit, държавна сигурност)**, е тайната полиция, разузнавателна служба и следствен орган (за политически дела) в бившата Германска демократична република (ГДР).

То се отчита единствено пред Политбюро на ЦК на Германската единна социалистическа партия (ГЕСП) и служи основно като инструмент за репресии и надзор на източногерманските граждани.

:

Министерството е създадено с решение на Политбюро от 24 януари 1950 г. Негов предшественик е изграденото през 1948 г. по съветски образец и с указ на Политбюро на КПСС Главно управление за опазване на народното стопанство. Тримата партийни и държавни ръководители по това време –

Валтер Улбрихт, Вилхелм Пик

и

Ото Гротевол

– искат да построят съветски тип държава, която трайно да се установи в зоната на

Написано от Драгомир Иванов
Неделя, 17 Април 2011 09:42

влияние на Москва. Берлинската стена още не е издигната, а ФРГ не разполага със собствени секретни служби. Законът за ЩАЗИ, приет от Народната камара на 8 февруари 1950 г., не предвижда никакъв контрол от страна на парламента или правителството. Службата е подчинена само на партийната върхушка. Със серия драматични съобщения за измислени саботажни акции на "англо-американските империалисти" в предприятията населението е подготвено за новото силово ведомство.

Първи ръководител на ЩАЗИ е функционерът на КПСС и Коминтерна **Вилхелм Цасер**, ветеран от гражданската война в Испания и шеф на военнополитическата школа в Бабовка край Москва. Неговият заместник **Ерих Милке поема министерството през 1953 г.** и остава на поста до разпускането му в края на 1989 г.

Задачи

В решение на Политбюро на ГЕСП от 23 септември 1953 г. се определя и предназначението на министерството: военен орган, който извършва вътрешно и външно разузнаване. След изграждането на Берлинската стена през август 1961 г. приоритет стават репресиите срещу вътрешните съпротивителни сили, в съзвучие с тогавашната доктрина за "политическо-идеологическата диверсия", разглеждаща всяка форма на опозиция като влияние от "империалистическия враг".

Вътре в страната задачите на ЩАЗИ включват:

- агентурна дейност, контрол на масовите организации и целенасочено разбиване на потенциални опозиционни кръгове, например интелектуалци, дисиденти, църковни структури и младежки групи;
- обхватно наблюдение на гражданите на ГДР, понякога и на близките им в чужбина;
- контрол ("*подсигуряване*" на жаргон) на всички въоръжени сили на ГДР (граничните войски, армията и милицията);
- контрол и надзор на държавния апарат, т.е. другите министерства;
- контрол на стопанските субекти, т.е. предприятията;
- контрол на транспорта и туризма;
- сътрудничество между службите за сигурност и милицията;
- охрана на партийни и държавни функционери;

ЩАЗИ, мрачният пазител на ГДР. Част 1: Щит и меч на диктатурата

Написано от Драгомир Иванов
Неделя, 17 Април 2011 09:42

- наблюдение на пребиваващи в страната чужденци (дипломати, бизнесмени, акредитирани журналисти);
- разследване на политически мотивирани престъпления, например организиране на протести срещу режима, рисуване на графити, подстрекателство към омраза към ГДР, обида на държавни символи и др.

Зад граница ЩАЗИ се интересува главно от Федерална република Германия (ФРГ) и Западен Берлин, откъдето се стреми да събира всякаква информация за западноевропейските съюзници и НАТО. В полезрението на източните чекисти попадат всички измерения на политическия живот, индустрията, науката, медиите и т.н. Наред със шпионските занимания ЩАЗИ се опитва да влияе масирано и върху западното обществено мнение, внедрявайки свои дезинформатори на различни ключови позиции.

Подчиненост в системата

Още в зараждането си Министерството на държавната сигурност си спечелва епитета "*щит и меч на партията*".

От 1960 г. ЩАЗИ е на пряко подчинение на председателя на Съвета за национална отбрана, който същевременно е и генерален секретер на ГЕСП.

В периода 1960-1971 г. това е Валтер Улбрихт, наследен от **Ерих Хонекер**. По-нататък всички важни решения, засягащи ЩАЗИ, се обсъждат директно между генсека Хонекер и министъра на държавната сигурност Милке, също член на Политбюро.

На практика институцията стои над останалите министерства и правителството.

Нещо повече - то не само ги надзирава, но определя и кадровата им политика. ЩАЗИ например има последната дума при избора на прокурори и висши кадри на правосъдното министерство.

Структура

Териториално ЩАЗИ разполага с централа в Берлин, окръжни управления (в 14-те окръжни града) и участъци във всички общински центрове. Централното управление е разположено в берлинския район Лихтенберг и представлява комплекс от 29 сгради. В столицата се намира и всяващият страх следствен арест на ЩАЗИ, изграден на местото на бивш съветски специален лагер (Хоеншъонхаузен).

Вертикално министерството се състои от главни отдели, отдели, централни групи, работни групи и бюра (описани с римски числа), които не следват йерархията на пряката номерация, а са структурирани спрямо ресорите на министъра и 5-те заместник-министъра. Структурата се отразява съответно и в окръжните управления.

Главните отдели в ЩАЗИ са:

- **Главен отдел I** (НА I) - занимава се с наблюдение и контрол на народната армия и граничните войски;
- **Главен отдел II** (НА II) - контрашпионаж;
- **Главен отдел III** (НА III) - телекомуникационно и електронно контраразузнаване, заглушаване на чужди радиосигнали, вкл. подслушване на международни телефонни разговори;
- **Главен отдел VI** (НА VI) - паспортен контрол, туризъм (напр. следене на веригата

"Интерхотели"), подsigуряване и надзор на транзитните транспортни маршрути (напр. магистралата от Западен Берлин до ФРГ);

- **Главен отдел VII** (НА VII) - защита и контрашпионаж в министерството на вътрешните работи и в милицията;

- **Главен отдел VIII** (НА VIII) - наблюдение и следене, няма конкретна специфика. Служителите му изпълняват различни задачи на останалите звена;

- **Главен отдел IX** (НА IX) - дисциплинарен и следствен орган, занимава се и с дела срещу военни шпиони;

- **Главен отдел XV** (НА XV) - подпомага армията по места, първоначално това е класификацията на външното разузнаване;

- **Главен отдел XVIII** (НА XVIII) - подsigуряване на народното стопанство, сигурност на военната промишленост, контрол на министерствата на индустрията, селското стопанство, финансите и търговията, както и на митниците. Към правомощията му се числи и проверка на номенклатурните кадри, задграничните представители и командированите лица;

- **Главен отдел XIX** (НА XIX) - транспорт (авиокомпанията "Интерфлуг", железниците, речен и морски транспорт), пощенска кореспонденция;

- **Главен отдел XX** (НА XX) - държавен апарат, културни институции, църква, ъндърграунд;

- **Главен отдел XXII** (НА XXII) - антитероризъм;

- **Главен отдел "Лична охрана"** (НА PS);

- **Главен отдел "Кадри и обучение"** (НА KaSch).

- **Отдел 26** - телефонно проследяване и подслушване, конспиративно нахлуване в обекти;

- **Отдел "Въоръжение и химически служби"** (BCD);

- **Отдел "Финанси"**;

- **Отдел "Подsigуряване на информационния обмен"**;

- **Отдел X** - международно сътрудничество;

- **Отдел XI** - шифровка и кодиране;

- **Отдел XIV** - следствени арести и изтърпяване на наказанията;

- **Отдел XXIII** - борба с тероризма и специални задачи;

- **Централна група "Анализ и информация"**. В нея влизат 5 отдела:

- **Отдел XII** - централен архив и картотеки;

- **Отдел XIII** - централен отчет;

- **Отдел M** - пощенски контрол;

- **Отдел PZF** - съществува от 1962 до 1983 г. и се занимава с контрол на пощенските пратки и западните печатни издания, след това се прелива в отдел M;

- **Правен отдел**;

- **Централна работна група "Опазване на тайните"**;

- **Централна координационна група (ZKG) - борба с опитите за бягство, преселване и изселване;**
- **Централен оперативен щаб (ZOS);**
- **Работна група Търговско координиране (AG ВКК) - мрежата скрити партийни фирми и задгранични дружества, набавяща валута и технологично ноу-хау за режима. Ръководи се от могъщия функционер Александър Шалк-Голодковски;**

- **Работна група на министъра (AGM) - изпълнява специални военно-оперативни задачи, например охрана на полети на "Интерфлуг", саботажни и диверсионни акции, както и мокри поръчки. Към AGM се числи и караулният полк "Феликс Дзержински" - паравоенна формация за охрана и сигурност на партийни обекти и мероприятия, например жилищата на държавния и партиен елит;**
- **Работна група Е** към заместник-министъра ген. Руди Митих - външно обезпечаване на военни обекти от особена важност, развитие на технически контраразузнавателни средства;
- **Работна група XVII** - обезпечаване дейността на туристическото бюро в Западен Берлин;
- **Бюро на ръководството - вътрешно подsigуряване на ЩАЗИ, куриерна служба;**

- **Бюро на централното ръководство на спортния съюз "Динамо".**
- **Оперативно-технически сектор;**

- **Управление "Материално обезпечаване" (VRD);**

Особен статут притежава **Главното разузнавателно управление (HVA)**, което е външното разузнаване. В продължение на 34 години то се ръководи от ген.

Маркус Волф,

който развива широко разклонена шпионска мрежа, проникнала до висшите политически нива във ФРГ. От 1986 г. до разпускането на ЩАЗИ HVA се управлява от ген. Вернер Гросман. В управлението има 21 отдела и 5 работни групи, освен това армейски щаб и сектор "Наука и техника", отговарящ за техническия шпионаж.

Численост и агентурен състав

В почти 40-годишната му история общо около **250 000 души са работили на щат в министерството,** от които близо **100 000**

като войници

на срочна служба (в състава на караулния полк "Дзержински" и в други охранителни звена). Към 31 октомври 1989 г., дни преди събарянето на Стената, щатният състав на ЩАЗИ наброява

91 015 души,

от които близо

13 000 войници.

Съпоставено спрямо населението на ГДР (16,7 милиона през 1989), излиза, че на около 180 граждани се пада един щатен служител, което превръща ГДР в страната с най-многобройния таен апарат. За сравнение: в Съветския съюз през 1990 г. един служител на КГБ се пада на 595 души.

Според оценки на днешната Служба за архивите на ЩАЗИ (BStU) между 1949 г. и 1989 г. в министерството са регистрирани най-малко **600 000 нещатни сътрудници** (т.нар. IM).

Статистиката сочи, че към декември 1988 г. в картотеките са записани 174 000 нещатни и обществени сътрудници на ЩАЗИ, без да се броят агентите на разузнаването (HVA). Дори и две десетилетия след обединението на Германия и въпреки задълбочените проучвания на службата за архивите, все още не може с точност да се каже колко граждани на ГДР и чужденци са служили в полза на ЩАЗИ. Смята се, че в края на 1989-а броят на агентите на ЩАЗИ в Западна Германия достига 3000-3500 души. По груби преценки жителите на ФРГ, които в един или друг период са шпионирали за Източна Германия, възлизат на около **12 000 души.**

Водещи офицери са били около 11 000 служители на ЩАЗИ, или около 13 процента от личния състав. В първите години един водещ офицер е отговарял за 10 агента, в края

на ГДР съотношението е 1:4-6.

Бюджет

В периода на ГДР целият размер на бюджета на ЩАЗИ е строго пазена тайна, скривана дори и от членовете на правителството. През 1989 г. той възлиза на **4,2 млрд.**

източногермански марки,

от които около 3,5 млрд. като пряка субсидия от държавния бюджет. Същата година ЩАЗИ разполага и с валутен бюджет в размер на 34 млн. западногермански марки (днешни около 17 млн. евро). За въоръжените сили по това време са отредени 13 млрд. източногермански марки, а милицията и гражданска защита получават 3,3 млрд. марки. С други думи, финансовият ресурс на ЩАЗИ е по-малък от този на армията, но надвишава парите за (класическата) полиция.

Престъпления: смъртни присъди, убийства, отвлечения

По данни от Службата за архивите на ЩАЗИ най-много смъртни присъди са били произнесени от съветските военни трибунали през 1945-1955 г. – общо 1963-ма германци са осъдени тогава на смърт, изпълнени са 1201 присъди.

В целия период 1945-1989 г. обичайните съдилища на Съветската окупационна зона, съответно на ГДР постановяват смъртно наказание в общо 373 случаи, от тях в изпълнение са приведени минимум 208. От изпълнените 52 са за политически престъпления, 90 – престъпления по време на националсоциализма и 66 са свързани с общата престъпност. ЩАЗИ участва в подготовката на политическите дела, както и в тези срещу нацисти.

Въпреки международните критики и настъпилото през 70-те т.нар. "разведряване" между Изтока и Запада, държавата на Хонекер налага най-тежки наказания за политическа дейност дори и през 80-те години. Последната известна смъртна присъда, произнесена от източногермански съдии, изпраца в отвъдното именно служител на ЩАЗИ. Капитан Вернер Теске е екзекутиран през юни 1981, защото събирал в дома си

Написано от Драгомир Иванов
Неделя, 17 Април 2011 09:42

служебна документация. Така Тексе попада под подозрението, че възнамерява да предаде бумагите на западногерманското разузнаване БНД, и в рамките на двудневен таен процес е осъден на смърт за шпионаж.

Но ЩАЗИ разработва и собствени планове за ликвидиране без съд и присъда на врагове на режима, най-често избягали на Запад източногерманци. След промените берлинската прокуратура установи, че ЩАЗИ е съпричастна към най-малко 50 опита за убийство. Един от тях е с граничаря Руди Туров, който през 1962 г. преминава в Западен Берлин. Година по-късно трима агенти на ЩАЗИ са натоварени със задачата да го ликвидират, но след няколко провала заповедта за елиминиране е отменена.

Сред най-известните случаи е живеещият във ФРГ политически бежанец **Волфганг Велш**, който подпомага бягството на 200 свои съотечественици. Лично ген. Милке нарежда отстраняването му, като първият път бомба избухва в автомобила му през 1979 г. След това ЩАЗИ активира един от близките му приятели, който го въвлича в различни капани. През 1981 г. по Велш стреля снайперист в Англия, но германецът се отървава на косъм. Същата година приятелят се опитва да го отрови с талий, поставен в кюфтета, докато Велш е на почивка в Израел, но покушението отново не успява.

Съдбата на други обаче не е толкова щастлива. През 1980 г. дисидентът **Бернд Молденхауер** е удушен във ФРГ от свой познат, който по-късно е разкрит като източногермански агент. През 1983 г. от раните си след мистериозна автомобилна катастрофа умира избягалият на Запад футболист Луц Айгендорф. Смята се, че пътното произшествие е организирано от ЩАЗИ. През 1987-а в Хамбург е открит трупа на предприемача Уве Хармс, шеф на спедиторската компания "Иле", скрита фирма на източногерманските комунисти. Според в. "Берлинер цайтунг" Хармс е бил ликвидиран, защото не се е съгласил "Иле" да пренася оръжия...

В повечето случаи обстоятелствата остават недокрай изяснени, но тъкмо това се оказва стратегията на ЩАЗИ. В архивите бяха открити инструкции до оперативните групи да използват максимално възможностите за прикриване на покушенията. Препоръчват се методи като инсцениране на самоубийство, нещастен случай, терористичен акт от ляви радикални групировки и др.

Написано от Драгомир Иванов
Неделя, 17 Април 2011 09:42

Известни са и експериментите на ЩАЗИ с химически и упойващи вещества. През 1988 г. по заръка от министерството двама учени-криминолози от Хумболтовия университет (всъщност офицери за специални поръчения) написват студия за въздействието на различни химически субстанции върху човешкия организъм. Според изследователя Томас Ауербах научният труд служи и като един вид наръчник за отровители.

За мокрите поръчки пряко отговоря министърът Милке. През 1964 г. към неговата работна група (AGM) е създадено **звеното AGM/S**, чийто членове са обучени за **саботажни и диверсионни действия срещу ФРГ и Западна Европа**.

След промените беше открит и наръчник на ЩАЗИ за "основните чекистки принципи при бойните мероприятия", в който се изброяват и начините за физическо ликвидиране на врага. Западногермански комунистически активисти са обучавани в ГДР за ръкопашен бой и боравене с експлозиви (т.нар. "Група Ралф Форстер"), инструктори от ЩАЗИ предават знания и на ляворадикалната Фракция "Червена армия" (RAF), тероризирала ФРГ през 70-те. Под напътствията на офицери от ЩАЗИ подготовка за терористична война минават и членове на т.нар. националноосвободителни движения от Третия свят, основно ислямски бойци от Третия свят.

Отделно от политическите убийства вътре и извън ГДР, стотици източногерманци намират смъртта си при опит да преминат границата. По данни на разследващата група за престъпленията по време на източногерманския режим (функционирала между 1991 г. и 2000 г.) най-малко **421 души са намерили смъртта си на границата между ГДР и ФРГ**.

Според музея на бившия граничен пункт "Чекпойнт Чарли" загиналите са 1245 души. Досега е документирана смъртта на 136 души само на Берлинската стена.

ЩАЗИ носи отговорност и за отвличането на стотици, според историка Хубертус Кнабе ЩАЗИ се е опитала да похити общо 650 души. Многократно по-голям е броят на вкараните в затвора по политически причини, смята се, че политическите затворници в ГДР наброяват общо 200 000.

Разпускането на ЩАЗИ

В бурния ноември 1989 г. събитията се развиват главоломно и източноевропейските диктатури падат една след друга. На 9 ноември след прословутата пресконференция на

Написано от Драгомир Иванов
Неделя, 17 Април 2011 09:42

члена на Политбюро на ГЕСП Гюнтер Шабовски (на която обявява облекчения в граничния режим) хиляди берлинчани шурмуват Стената, а граничарите вдигат бариерите.

На 17 ноември парламентът на ГДР избира нов министерски съвет, а **ЩАЗИ е преименувана в Служба за национална сигурност (AfNS)**.

За неин ръководител е избран един от заместниците на Милке, Волфганг Шваниц. През декември граждански движения окупират окръжните управления на ЩАЗИ, тъй като се носят слухове, че в тях се унищожават документи. На 4 декември граждани завземат филиалите в Ерфурт, Лайпциг и Роцок, следват акции и в останалите окръжни градове. На 15 януари 1990-а е окупирана и централата на берлинската улица "Норманенщрасе". Създават се граждански комитети за разпускане на ЩАЗИ, в сградите активисти дават дежурства, за да не ползват на служителите да горят архиви.

На 13 януари 1990 г. по инициатива на заседаващата Кръгла маса правителството на последния министър-председател на ГДР Ханс Модров окончателно разпуска ЩАЗИ/AfNS.

През февруари са назначени пълномощници за контрол върху процеса, паралелно действат и гражданските комитети. Главното разузнавателно управление (HVA), което до този момент е останало незасегнато от гражданската окупация, обаче обявява, че ще се разпусне до 1 юли 1990 г. През този период служителите му унищожават почти всички лични архивни дела, внушителен брой разузнавателни и шпионски информации и други материали.

Но две по-скоро случайни събития попречват на пълното заличаване на истината за разузнаването. По неясен засега начин до ЦРУ достига копие от микрофилмираната картотека на HVA, съдържаща имената и псевдонимите на агентите, които в случай на мобилизация трябва да бъдат активирани. Тъй като в Ленгли операцията по набавянето на базата данни е кръстена Operation Rosewood (операция "Палисандрово дърво"), картотеката впоследствие добива популярност с немското наименование Rosenholz. След продължителни преговори през 2003 г. Германия най-после получи от САЩ информационния масив, записан върху 381 носител (CD-ROM).

В хаоса на ликвидацията е спасено и външно копие (backup) на шифрованата електронна база данни SIRA. Тя съдържа обобщения от докладите, постъпващи от агентите на разузнаването, заедно с някои лични данни за информаторите. Благодарение на Rosenholz и SIRA днес изследователите могат да надникнат по-дълбоко в механизмите на могъщото Главно разузнавателно управление. Двете информационни бази все още не са изцяло дешифрирани и проучени, работата по тях

ЩАЗИ, мрачният пазител на ГДР. Част 1: Щит и меч на диктатурата

Написано от Драгомир Иванов
Неделя, 17 Април 2011 09:42

продължава.

След обединението на Германия (скрепено официално на 3 октомври 1990 г.), Бундестагът приема на 29 декември 1991 г. Закона за архивите на ЩАЗИ, който конституира и съответната служба, която се ръководи от федерален пълномощник.

ЧАСТ 2 : **Агентите на шефа на източногерманското разузнаване ген. Маркус Волф и проникването във ФРГ.**